

Uběhlo půl roku od naší premiéry a *Historická sociologie* je tu s dalším číslem. Shromáždili jsme a redakčně zpracovali příspěvky, přičemž řadu textů jsme byli nuceni odsunout do plánovaných dalších čísel našeho periodika, neboť jsme dospěli k názoru, že vzniklému celku by v opačném případě hrozilo přinejmenším na některých místech jisté přehušnění. Také očekávanou formální a tematickou pestrost jsme zachovali jen do té míry, aby nedošlo k rozmělnění jednotlivých rubrik.

Z hlediska dalšího vývoje časopisu představuje asi největší novinku doprovodná „Edice *Historická sociologie*“, vycházející v Nezávislém centru pro studium politiky při Vysoké škole politických a společenských věd v Kolíně namísto dříve proponovaných supplementů. Tímto způsobem se bude moci naše oborové periodikum stát specifickým organizačním prvkem doplňujícím již fungující magisterské studium na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy a příslušnou sekci v rámci Masarykovy české sociologické společnosti.

Z širšího metodologického hlediska považují za nutné poznamenat, že se v periodiku zatím bohužel neobjevují tolik potřebné empirické studie, které by zvolenou problematiku historické sociologie podpořily patřičným terénním kvantitativním nebo kvalitativním výzkumem, popřípadě archivním studiem. Pro futuro ovšem určitý příslib představuje právě probíhající konkrétní empirický výzkum Jiřího Šubrt a Štěpánky Pfeiferové, jejichž cílem je mimo jiné analyzovat posuny v kolektivní paměti lidí žijících na území našeho státu. Prozatím tedy tato autorská dvojice předkládá alespoň vstupní průpravnou studii nazvanou „Kolektivní paměť jako předmět historicko-sociologického bádání“. Uvedený text podrobně postihuje dosavadní bádání významných vědeckých autorit a pokouší se o jistou vstupní míru vlastního přínosu. Tak například na koncept kolektivní paměti je aplikováno Parsonsovo schéma AGIL s cílem teoreticky popsat, jakým způsobem funguje kolektivní paměť coby specifický systém zpracovávající konkrétní typ lidského vědění.

Redakce časopisu *Historická sociologie* si dala za cíl perspektivně sledovat co největší rozsah příslušné oborové problematiky. Příkladem může být se světem globalizovaného sportu spojený merchandising, což znamená doplňkový artikl zahrnující trička hráčů, oblečení, odznaky, placky, vlastně cokoliv s logem oblíbeného mužstva. Na tomto poli se stále více prosazuje proces postupné komodifikace, který činí ze zmíněných předmětů, obchodně využitelných vlastností a znaků významné tržní položky nabízející nové možnosti prodeje. Tyto a další pojmy se v širší návaznosti na (politickou) ekonomii uplatňují rovněž v rozsáhlé, bibliograficky však dostatečně založené studii Karla Hanuše, věnované komercializaci jednoho konkrétního sportovního odvětví, jímž je v tomto případě fotbal. Nabízí se přitom oprávněná výtku, proč autor příspěvku alespoň částečně nepřihlédl také k situaci českého sportu, v němž fotbal tradičně hraje jednu z klíčových rolí.

Dušan Janák se již delší dobu soustavně zabývá dílem Inocence Arnošta Bláhy, jednoho ze zakladatelů moderní české sociologie. Někdo by mohl namítnout, zda vůbec a případně v čem Bláhovo dílo souvisí s historickou sociologií a proč se tedy objevuje v tomto oborovém periodiku. Jak už to bývá, věc není jednoznačná, ostatně smyslem předloženého příspěvku nebylo podrobit Bláhu nějakému soudu a následnému ortelu. Dušan Janák interpretuje Bláhovo působení z perspektivy současných metodologických diskusí

o hodnotách ve vědě a nastiňuje, do jaké míry může dnes tento klasik sociologie vstoupit do debat o smyslu sociologického vědění a jeho veřejné důsažnosti.

Do přehledových statí byl zařazen rozsáhlý příspěvek Stanislava Holubce, věnovaný třem významným osobnostem americké historické sociologie: Michaelu Mannovi, Charlesovi Tillymu a Thedě Skocpolové. Na základě analýzy jejich děl a další sekundární literatury autor ukazuje, co kromě historicko-sociologické metody zmíněné autory spojuje (kupříkladu modernistický přístup a zájem o sociální změnu), ale také z hlediska určitých témat rozděluje.

Nedílnou součástí přítomného čísla časopisu *Historická sociologie* tvoří kolekce fotografií podávající zkratkovitou historii 1. světové války na východní a jižní frontě. Podotýkáme, že při prezentaci vizuálních dokumentů tu nebyla striktně uplatněna chronologická posloupnost dějů a událostí, přednost totiž mělo tematické zaměření. Autorem všech uveřejněných snímků je Jindřich Bišický (1889–1949), který působil jako oficiální fotograf 47. regimentu c.k. rakousko-uherské armády při jeho bojové cestě Haličí a Bukovinou, stejně tak jako italskými Alpami. Bišický přitom zachytil také každodenní život vojáků mimo přímé vojenské akce, představený soubor ale rovněž dokládá jeho snahu fotograficky zachytit dokumenty způsobu života obyvatel území zasažených válkou. Tak je například na snímcích číslo 24 a 26 díky Bišickému uchována vzpomínka na obyvatele prosperujícího štetlu Delatyn v Haliči, jimž se s menšími ztrátami podařilo 1. světovou válku přežít. O to děsivějším, zdrcujícím dojmem působí fakt, že Delatyn 1. července 1941 okupovala německá armáda a 16. října téhož roku bylo kolem 1 500 Židů zavražděno v nedalekém lese a následně pohřbeno do tří masových hrobů. Šílenství holocaustu se tedy nevyhnulo ani této oblasti, v níž podle všeho Židé žili nepřetržitě od počátku 15. století.

Předložený fotografický soubor mimo jiné navozuje významnou skutečnost, že obě světové války ve východní Evropě byly závislé na transportech po železnici, vlastně po vedlejších trasách bývalé předlitavské dráhy. V období 1. světové války se jednalo především o transport vojska a zbraní, během 2. světové války pak železnice sloužila také pro dopravu nepohodlných lidí do vyhlazovacích táborů. Na tomto místě je vhodné připomenout zajímavou faktografickou publikaci k rozvětvené železniční síti této části Evropy, kterou napsal František Hodáč: *Finanční účast království a zemí při zřizování vedlejších tratí předlitavských* (Brno 1910).

K řečenému ještě doplníme, že velké dějiny zmíněného regimentu publikoval Ludwig, Freiherr von Vogelsang pod názvem *Das steirische Infanterieregiment Nr. 47 im Weltkrieg. Zum 250. Errichtungsjahr des Regiments* (2 Bände. Graz: Leykam 1932, 966 Seiten). Právě v tomto monumentální díle byly použity dvě stovky fotografií Jindřicha Bišického, který sám snímky opatřoval nanejvýš výstižnými popisky bezpochyby proto, že mu šlo v prvé řadě o zachycení velké války pro veřejnost.

Z metodického pohledu možno konstatovat, že předložené fotografie lze zahrnout do vizuální sociologie a své místo však mají též v problematice sociologie armády a války vůbec. Právě 1. světová válka výrazně přispěla k brutalizaci moderního světa, jak se mimo jiné dozvídáme z inspirativní publikace irského historika Alana Kramera *Dynamic of Destruction. Culture and Mass Killing in the First World War* (Oxford: Oxford University Press, 2007). V tomto kontextu vzrostla rovněž dynamika destrukce, která podle něj formovala život i po válce. Z práce Alana Kramera vzešla mimo jiné inspirace pro

umístění fotografické přílohy do našeho časopisu. Pokud jde o vizuální materiál, doplnili jsme jím rovněž přehledovou stať Magdaleny Královcové Jáchymové, která v aktuálním čísle *Historické sociologie* prezentuje dnes znovu objeveného a nově interpretovaného sociálně-vědního badatele, plzeňského rodáka Emila Lederera, jenž patřil mezi první autory pojednávající o sociologii 1. světové války.

Osvědčený autor periodika Miloslav Petrusek ve svých dvou esejích exponuje důležitou problematiku historické sociologie propagandy na příkladě konstruování významové struktury martýrů v totalitních režimech (hlavně Pavlík Morozov a Horst Wessel) a dále připomíná vydání Orwellovy knihy *1984* v New Yorku roku 1949. V případě Orwella si Petrusek klade otázku „historicko-sociologickou“, totiž nakolik jde v případě tohoto díla už jen o dějinnou retrospektivu a nakolik je exponovaný text aktuální i pro dnešek. Sám uvádí některé důrazy, které přímo vyplývají z Orwellova legendárního díla: například fenomén svádění, doublethink nebo newspeak. V této souvislosti připomeňme, že již roku 1946 vyšla v českém překladu v Praze (nakladatelství I. L. Kober) Orwellova *Farma zvířat*, jejíž některé průpovědi dosud stále kolují (třebas „Někteří lidé jsou si rovnější“).

Polský sociolog Jarosław Kilias pro časopis *Historická sociologie* vykonává neocenitelnou službu nejenom tím, jak toto periodikum propaguje ve své zemi, ale hlavně tím, že do něj sám pravidelně a inspirativně přispívá. V tomto čísle se objevuje Kiliašova polemika s Petruskovou recenzí románu Jonathana Littela *Laskavé bohyně*, která byla publikována minule. Za významnou považujeme také skutečnost, že se Jarosławu Kiliasovi podařilo zprostředkovat pro náš časopis zajímavý rozhovor s klasikem polské sociologie Jerzym Szackim.

Zbývá ještě vysvětlit či omluvit určitou nedůslednost v recenzní rubrice, která, jak jistě pozornému čtenáři neuniklo, záměrně nerespektuje dobu vydání recenzovaných publikací. Při jejich výběru se totiž řídíme kritériem podnětnosti pro historickou sociologii, popřípadě poskytujeme prostor recenzím svým způsobem nostalgickým. Každopádně to bude patřit k podstatným charakteristikám našeho časopisu, že se občas rozhodneme pracovat s jistými neostrostmi, přibližnostmi apod. Jedině tak lze podle našeho názoru vytvořit dostatečně otevřený a široký prostor pro různé typy bádání v historických sociálních vědách.

Závěrem se sluší poděkovat spřízněným periodikům, jakož i všem institucím, jejichž reklamy se objevují uvnitř časopisu *Historická sociologie* a umožňují tak jeho existenci nebo zahajují spolupráci. Fotografická příloha tohoto časopisu mohla vzniknout jen díky nezištné pomoci etnografa Michala Rybáka, vnuka vojenského fotografa Jindřicha Bišického. Kvalitní digitalizované zvětšeniny, nezbytně nutné k uveřejněných snímků, nám ochotně poskytl významný český fotograf Jaroslav Kučera. Oběma zmíněným badatelům patří v této souvislosti naše upřímné poděkování.

Jakkoliv se zatím jen stěží můžeme plně hlásit ke známému Brechtovu bonmotu o překonání obtíží vrcholů, za nimiž následují neméně potíže rovin, všechno nasvědčuje tomu, že se nový časopis odrazil ode dna a začíná vzbuzovat žádoucí zájem jak čtenářů, tak i fundovaných přispěvatelů. Nakolik bude muset *Historická sociologie* ještě nějaký ten metr vystoupat, případně zvolit tu nejlepší strategii pro bezpečný sestup, to se samozřejmě ukáže až časem, třeba hned po přečtení tohoto druhého čísla.